

חג המימונה

הטעמים לשם מימונה

הגמרא במסכת סוכה (מה:): מביאה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחי, ורבי יוחנן משום רבי שמעון המחוזי משום רבי יוחנן המכותי: כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שנאמר (תהלים קיח, כז) "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח". ופירש רש"י איסור לחג, אגודה לחג. באכילה ושתיה, שקורא לחג עונג במאכל ומשתה, ויש אומרים: יום שלאחר החג. בעבותים, בהמות עבות ושמנות. וכתב הרמ"א (או"ח ס"ח תכט) ונוהגין להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר החג, והוא אסרו חג.

ו**כתב** החיד"א ז"ל בספרו מורה באצבע (סי' ז אות רכ), יום אסרו חג ישתדל לעשות סעודה נאה, כי יש סוד בדבר, וגם על פי הפשט הוא מצוה.

וראיתי בספר שיעורי הראשון לציון - שיעורי הלווין של מרא דארעא זישראל מרן רבנו עובדיה יוסף זי"ע (חלק ג' עמוד רעה) שכתב שיש אומרים שחובה לאכול ולשתות ביום שמיני של פסח 'איסור חג' ובחוף לארץ יום זה הוא יום טוב, ואנו גם שמחים ביום זה. כתוב בגמרא סוכה (מה:): כל העושה איסור לחג (כלומר, קישור של יום שמחה נוסף לחג באכילה ושתיה), נחשב כאילו הקריב קרבן, ושמא זה הטעם שנוהגים לעשות 'מימונה' שכמו שנכנס בשמחה לחג כן יוצא ממנו בשמחה.

בשו"ת 'תורה לשמה' לגאון עוזנו מרן הבן איש חי זצ"ל (או"ח סימן קמ עמוד קט) נשאל הרב שמצינו בירושלמי בפ"ק דעבודה זרה (הלכה א ב.) שקראו לאסרו חג 'בריה דמועדא' ופירשו לנו הראשונים שהוא ר"ל בן המועד וכנוכר בבית יוסף (או"ח סי' תצד) ולא ידענו טעם לזה למה נקרא כן למועד.

ועונה הרב שהנה ודאי ראוי לקראו בן המועד מפני כי קדושתו נולדה ונמשכה מקדושת המועד וכמו שאומר הכתוב "אסרו חג בעבותים" (תהלים קיח, כז), כלומר עשו איסור וקשר לחג

שלא תסתלק קדושת החג לגמרי, אמנם נתקשר בקדושת החג כדי שתישאר לנו קצת הארה מן החג ביום זה של מוצאי החג על כן שפיר נקרא בן המועד כי ממנו נולדה ונמשכה קדושתו של יום זה, ואם אל סודו תדרשו כאשר מפורש יוצא בכונות המקובלים מפי רבינו הגדול האר"י זצ"ל אז תבין כי יאה ויאה תואר בן המועד על אסור חג בסוד ברא כרעיה דאבוהי.

'מימונה' מלשון 'אמונה' ומנהג זה על שם שאמרו חז"ל 'דבניסן נגאלו ובניסן עתידים ליגאל' (ר"ה יא.) וכיון שראו שרוב ניסן יצא ועדיין לא נגאלו, לכן מכריזים ואומרים מילת 'אמונה', כאומרים: שאנו מחזיקים ומאמינים באמונה על זה שבמהרה ניגאל אלא שבאורך הזמן נתחלפה בפי ההמון מילת אמונה ב'מימונה'.

הגאון הגדול רבי דוד עובדיה זצ"ל ראב"ד צ'פרו בספרו 'נהגו העם' (חג הפסח וספירת העומר סימן לד עמוד נג) כותב: ומה שקורין לזה מימונה שמעתי שהיא מלה ערבית 'מימון', דהיינו מזל, לרמוז על מזל טוב לכל השנה.

הגאון הגדול רבי יוסף בן נאים זצ"ל מחכמי פאס בספרו 'והגו בחכמה' (עמוד קסא) כתב כמה טעמים נוספים לשם 'מימונה': ואחד מהם הוא על פי מסורת ישנה מטריפולי שה'מימונה' ביום זה הוא יום הזיכרון לפטירתו של הרמב"ם, ונקרא מימונה על שם רבי מימון אביו של הרמב"ם שנפטר לפי דברי יהודי טריפולי ביום כ"ב בניסן.

ממנהגי המימונה

כתב בספר 'כתר שם טוב' לרבי שם טוב גאגין זצ"ל (עמוד 365) וז"ל: טעם השמן, והנרות, ומטבעות הזהב, ושיבולי שעורים, שנהגו רק במוצאי חג הפסח ולא בחגים אחרים משום ששינינו בגמרא במסכת ראש השנה (יא.): רבי יהושע אומר מנין שבניסן שנברא העולם שנאמר בבראשית (א, יב): 'ותוצא הארץ דשא' איזהו חודש שהארץ מלאה דשאים וגו' הוי אומר זה ניסן, ואמרי שם (טז.) במשנה, בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, ושם בגמרא מפני מה אמרה תורה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות וגו'.

משום זה נוהגים להביא שיבולי שעורים להורות כי בירך ה' התבואה שבשדות.

ומצאתי שמנהג זה הוזכר בספר ירושלים (שנה א' להחכם לונץ) שכתב בליל מוצאי חג הפסח הספרדים לוקחים שחת של תבואה ובאגודת שיבולים האלו יכו איש את רעהו ויאמרו פסוק (בראשית כז, כח): "ויתן לך האלקים מטל השמים ורוב דגן ותירוש" וכו'.

והמנהג הזה יקרא בערבית 'שנת אל חדרה' (- שנה דשינה).

וכמוכן שכל זה לסימנא טבא, ויש לומר משניות ופסוקים המבשרים את חג מתן תורה, ובכך קושרים את חג החירות לחג מתן תורה, וללמדנו שעם ישראל אינו בן חורין אלא אם כן עוסק בתורה, ועוד אומרים את הפיסקא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא וכו' מפני שהוא פתיחה לפרקי אבות בו מתחילים בשבת אחרי פסח.

וכן אומרים פסוק ומצא חן וכו' הוא פסוק ברכה מספר משלי (ג, ד) שבו קוראים בין פסח לעצרת, וכדי לחבר את פסח ושבעות לחיים טובים ולשלום, אומרים קטע מהאזהרות, שבו נאמרה ברכה גדולה.

תירבחו ותסעדו

בספר שו"ת שופריה דיוסף (או"ח סימן יא, עמוד עח) לגאון הגדול רבי יוסף בירדוגו זצ"ל, כותב הרב טעם נפלא ביותר למנהג בקרב יוצאי מרוקו לאחל אחד לשני בליל המימונה ברכת 'תרבחו ותסעדו' (תרויח ותצליח) והטעם לכך: שבביות הים כל אחד נטל החפץ שרצונו בו, ולמחרת ביום שביעי של פסח לא היו שואלים זה לזה מה הרווחת בביוה, מפני איסור דברי חול ביום טוב, ובמוצאי שביעי של פסח היו ישראל כולם שמחים וטובי לב מפני ריוח הביזה, וכל אחד שואל לחבירו מה הרווחת בביות הים, והיה כל אחד משיב לחבירו חפץ פלוני לקחתי, וחפץ פלוני לקחתי, ולכן נהגו ישראל קדושים באסרו חג של פסח לעשות אותו יום טוב משתה ושמחה (- מימונה) ואומרים זה לזה תרויח ותצליח, וטעם נכון הוא.

נהגו להתברך במוצאי שביעי של פסח אצל הצדיקים

בספר פרחי שושנים (פסח אות ג עמוד נא) לגאון הגדול רבי ידידיה מונסונייגו זצ"ל הרב הראשי וראב"ד מרוקו כותב הרב וז"ל: פסח, אצלנו היו נוהגים מימי קדם, שכל העם מסובכים בליל מוצאי החג של פסח אצל בתי תלמידי חכמים והצדיקים ואנשי לבב יראי ה' ומבקשים להתברך מפייהם.

ולעולם לא ידעתי מקור ענין זה ומנהגו, עד שראיתי היום לרבנו המחבר ספר מאור ושמש על התורה (פרשת פנחס), במקרה, שכתוב 'וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו' (במדבר כח, כה) וזה דבר: כל מיני הרהורים, הן בעיקר אמונה, וכן הקושיות שגולדו לאדם אפילו בתורה, כולם הם מאחיזת הקליפות שיש באדם, שהוא על ידי שלא בירר עדיין מידותיו הרעות ועדיין הוא משוקע בתאוות הגשמיות, וצריך תחילה לברר מידותיו מכל סיג ופסולת ועל ידי כך יזכה לבטל הרהורים הרעים. ועיקר בירורי המידות הם בימי הספירה כידוע, והנה ידוע מכתבי קודש, שבשבוע הראשון מהספירה, צריך להמשיך מוח החכמה שנפתח בלילי פסח אל המידות,

ובשביעי של פסח בא מוח החכמה, אל התגלות, שאז הוא יסוד צדיק, ויום טוב הוא מקרא קודש, מפני שאינו מתגלה מוח החכמה מעצמו, רק שצריכין להמשיך בו המוחין.

אכן בשביעי של פסח מתגלה מוח החכמה על ידי שנפתחו המוחין בליל הפסח, ועל כן הוא יום טוב מקרא קודש.

ומפני זה אימצו צדיקי דורנו שטוב אז לשקוד על דלתי הצדיקים, מפני שיכולים להמשיך אז קדושה כל השנה.

על ידי התגלות החכמה שמתגלה אז, יכולים הצדיקים להפר חכמת האומות ומחשבותיהם הרעות, שחושבים על עם ה' ואבדה חכמת חכמיהם.

לשטוח שיבולים

הטעם למנהג על פי מה שכתב הרב בית עולם בשם הרב 'חיי עולם' (בולה פרשת ויקהל דרוש א) וזו"ל: הטעם שוטחין עשבים שיש בהם שיבולים מילתא דמזיין זיין הוא, משום דפסח ניזון על התבואה ולברן בשם ה' שיעשה השנה מבורכת בכל מילי דמיטב, ע"כ.

ובספר 'אזור אליהו' לרבי אליהו איתמרי הכהן זצ"ל כתב (סימן ו) טעם נוסף וזו"ל: שאלוני על מנהג שנתפשט בכל ישראל שמשליכים עשבים בבתים אחר מוצאי הפסח.

ונראה לומר שבהיות שאמרו רז"ל (ר"ה יא.) בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל ואמרו בירושלמי דתחיית המתים לידי אליהו, דתחיית המתים יש קודם הגאולה ובהיות הגאולה בניסן וקודם לה תחיית המתים, אפשר לומר שתהיה תחיית המתים בפסח. ולכן לזכור על אמונה זאת משליכים עשבים רמו על תחיית המתים כדכתיב: 'ויציצו מעיר כעשב הארץ' (תהילים עב, טז) דזה אחד מהטעמים שעוקרים עשבים כשחוזרים מהמת לרמוז על התחיה, שכמו שעשב השדה שמתייבש חוזר לפרוח, כך המינים אף שנעשו עפר יחזרו לפרוח ויחזרו לתחיה במהרה בימינו אמן.